٢٧نچی. №27 ١٣٢٤ سنه. ٢٠ جمادی اولی. پنچشنبه. ١٩٠٦ سنه. ٢٩ ایيون. ١نچی بیت

„Юлдузъ“
ЕЖЕ НЕДѢЛЬНОЕ ИЗДАНІЕ
Цѣна 3 руб. на годъ.
Редакція и Контора:
Казань, Екатерининская улица № 14.
АДРЕСЪ:
Казань, редакція „ЮЛДУЗЪ“
Russie, Kazan, redaction „Julduz“.
Плата за объявленія:
(30) и (20) коп.

یولدز

« یولدز »
(جریده‌سینڭ بهاسی برسنه اوچون (٣) صوم، آلتی آی اوچون (١) صوم (٥٠) تیین، دورت ای اوچون (١) صومدر.
شاگردلر اوچون برسنه‌لگی (٢) صوم وهر آیی (٢١) تییندر.
یولدزنڭ اداره و کتبخانه‌سی شهر قزانده یونایف مسجدی قارشنده (١٤) نومرلی خانه‌ده، هر کون ایرته ساعت (٨) دن کوندز ساعت (٢) یه قدر آچقدر. باشقه وقت زائر ومشتریلر قبول ایدلمزلر.
محرر وناشری:
احمد هادی مقصودی.

تکراری موجب اولمایان فکری وفنی مقاله‌لر ممنونیت ایله قبول ایدلورلر. درج ایدلمه‌ین مقاله‌لر حقنده جواب ویرلمز واشتکا قبول ایدلمز.

هر نسخه‌سی (٥) تییندر. ادبی، فنی، معاشی وسیاسی هفته‌لك جریده‌ء ترکیه‌در. اون نسخه‌سی (٣٥) تییندر.

٢٩ ایيون، شهر قزان.

تیز کورس تمام اولوب امتحان وقتلری یاقنلاشادر. دوما ایگنلکلر، ایرکنلکلر، تیگزلکلر حقنده نظاملرنی کوز گه‌قدر حاضرله‌ب بتره‌چکدر. کامیسیه‌لر هر قایوسی اوزلرینه طابشرلغان لایحه‌لرنی ترتیب قیلوب بیتکره‌چکلر. ایمدی فقط بو لایحه‌لرنی دومانڭ مجلسلرینه کرتوب چغاراسی غنه قالادر. اشله‌نمش نظام لایحه‌لرینڭ احتمال تعبیر وترتیبلری بر آز اوزگارتلور. اساس قاعده‌لری آرتق تغییر قیلنماس.

ایمدی حاضرده اولترو جزاسینی بترو نظامی دوما مجلسنده عمومی اتفاق ایله قبول ایتلدی. شول روشچه نوبت ایله هر بر لایحه تصدیق قیلناچقدر.

فرض ایده‌لم دوما روسیه اوچون لازم اولان نظاملرنڭ ایڭ مهملرینی حاضرله‌ب بتروب مجلسلرنده چلینلرینڭ کوبره‌گی طرفندن اول نظاملر تمام قبول وتصدیق ایدلور. صوڭره نی اولور؟

ایسکی وزیرلر آلماشنوب یاڭغا وزیرلر حربت فرقه‌لرندن تعیین قیلناچق دیگان بر خبر چقمش ایدی. آخری اول خبر طوغری اولمادی. اگرده وزیرلر دوماده اوستون بولغان فرقه کشیلرندن اولسه‌لر، روسیه‌نی طوب طوغری دوما نظاماتی بوینچه اداره قیلا باشلارلر ایدی.

پادشاه حضرتلرینده دنیانڭ حالینی آڭلانورلر ایدی. البته اولده حقیقت حالنی آڭلاغاچ دومانڭ هیچ بر نظامینه قارشی کیلمیچه هر بر نظامنی تصدیق قیلورلر ایدی.

ایمدی دومانی قیلور ایکان؟

ظاهر حالینه قاراغانده دوما اوزینڭ قرار نامه‌لرینی تصدیق قیلدرمق اوچون (گ. سوویت) مجلسینه عرض قیلماياچق. ممکن قدر اوز چلینلری آرقلی پادشاه حضرتلرینه عرض قیلورغه طرشاچقدر. وزیرلر وسرای خلقی بوڭا قارشی کیله‌چکلر.

ایشته شول وقت دوما بیك چیتن بر حالده قالاچق. چونکه بو حال دوما اوچون بیك الوغ تحقیر بولاچقدر. زیراکه دوما عادی بر جماعت جیینی غنه توگلدر، پادشاهنڭ امری بوینچه بوتون روسیه دن (١٤٠) میلیون خلق آراسندن مڭ بلا ایله صايلانمش وکیللردن مرکب رسمی بر الوغ دیواندر. بوتون روسیه‌دن، نظام کیڭاشینه چاقرلغان کشیلرنڭ دورت بیش آی کیڭاشوب یاصاغان نظاملرینی پادشاه حضرتلرینه کورسه‌تورگه یول بیرلمه‌وی اوین توگلدر.

دوما چلینلری بو خورلقنی تحمل قیلا آلماسلر. آنلر تحمل قیلسه‌لرده آنلرنڭ خورلقلرینی ده اوزلرینی ده خلق تحمل قیلا آلماس.

حاضر خلق بیك قوتورغان. هر بیرده دورت کوز ایله ایگنلك، ایرکنلك وتیگزلك کوتوب طورالر. اگرده دوما چلینلری قوری باروب بوش قایتسه‌لر، هر حال ایسکیچه قالسه، خلق آنلرنی آرتق تعظیم وتکریم قیلا آلماس. . . خدا کورسه‌تمه‌سون هیچ کوتلمه‌گان فتنه‌لر چغار. چونکه خلقنڭ قناعتلنوب طنچلانووی اوچون عدالت نظاملرینڭ بالفعل میدانغه چغووی لازمدر.

اگرده روسیه‌ده تکرار توزلی فتنه‌لر باشلانسه، یاورو‌پا قارشنده حکومتمزنڭ اعتباری ده آقچه کاغدلرمزنڭ بهالری ده توشه‌چکدر. احتمال فتنه‌نی باصمق صلتاوی ایله مملکتمزنڭ اشلرینه چیت حکومتلر قاتشاده باشلارلر. شول روشچه حکومتنڭ استقلالی خاطری اوچون بوتون دولتنڭ استقلالی بته‌ر. چیناونیکلرنڭ بو حاللرنی ملاحظه قیلماولری بیك عجیبدر. آخری آنلر فرانسوزدن آلنغان میلیارددن ژالونیه آلوب طورونی غنیمت بله طورغانلردر. لکن آگاه اولمالی که بر زمان اول میلیارلرده بته‌ر، ایکنچی میلیارلرنی آلورغه اورن‌ده بته‌ر. توبه قیلور وقت بیته‌ر! لکن اش اوته‌ر.

عجب خبر.

اسلام گازیته‌لری بیش آلتی آیدن بیرلی دنیاده دین اسلامنڭ ترقی طابووینی کمال ممنونیت ایله یازمقده ایدیلر. روسیه‌ده یوز مڭ مکره‌لرنڭ اسلامیتلری رسمی قیلنمش ایدی. چوواش چیرمش وآر طائفه‌لرندن ر میلیون قدریسی دین اسلام ایله مشرف بولو احتمال ایدی. آفریکه‌ده، هندستان وقتای‌اچنده کون بکون مسلمانلر آرتوب طوردیغی حتی بوتون یاپونیه اهالیسنڭ مسلمان بولو احتمالی هر بر جریده‌ده یازلمش ایدی.

بو شادلق خبرلرنی، نی قدر ممنونانه یازمش ایسه‌ك، شو قدر محزونانه کیله‌چکده‌گی تأسفلی خبرلرنی‌ده یازمی حالمز یوقدر. یاشرو ایله آفت وبلادن قوتلوب بولماس.

مصرده نشراولنمقده‌اولان ترك گازیته‌سی کیپر جزیره‌سنده بر ایکی آول گریك مسلمانلری خریستیانلقلرینه کیری قایتدقلری یازلمش ایدی.

ایمدی بوکونلرده محترم ترجمان، روم‌ایلی گازیته‌سندن نقل قیلوب اوشبو خبرلری یازییور: «ترکیه تصرفندن چغارلوب بلغاریه‌گه قوشلغان رومیلیه‌ده سلوی قضاسنك خواجه حسین اسملی برمفتی اسلام دینینی طاشلاب خرستیانلقغه کوچمش. بوکا ایه‌روب مذکور اویزده یکرمی اوتوز قدر کشی جماعتلری ایله نصرانیتکه کرمشلر. هر برسی مسلمانلرنی نصرانیتکه چغارغه دعوت قیلمقده واسلام دینینی تحقیر قیلمقده ایمشلر».

(فمن شاء فلیؤمن ومن شاء فلیکفر) رومیلیه مسلمانلرینك صایلاوندن باشقه بلغاریه حکومتی طرفندن میسیونیرلر کیکاشی ایله قویلغان مفتی مرتد حسین خلقنی خریستیانلقغه دیمه‌گانده اوشبو سوزلردن آرتق سوز سویلی آلمی ایمش: «ای مسلمانلر، بوکونگه قدر مسلمانلغکزدن دنیاده نی فائده کوردیکز؟ نی اوچون جفالانوب مسلمان بولوب یوریسز؟ بویورکز هیچ مشقتسز راحت بر دینگه خریستیانلقغه چغکز. تله‌سه‌کز نی آشارسز، تله‌سه‌کز نی اچه‌رسز. حاضر مینم راحت عمر عمر ایتوویمه باقکز» دی ایمش. بر قهوه خانه‌ده اوشبو سوزلرنی سویله‌گانده مصطفی بیك اسملی بر معتبر کشی مرتدنك آیاغینی ریوولویر ایله آتوب یارالاب قاچمشدر. اوزینی هنوز طابا المیلر ایمش. حاضرده بو مرتدکه نصارانك دیندارلری طرفندن تورلی هدیه‌لر کیلمکده ایمش. بو ناموسسزنك نادانلغی یوقارده سویله‌گان وعظندن‌ده بیك معلومدر. مفتی بولغاچ علمادندر دییوب گمان قیلناماسون. مفتی بولغانچی‌ده میسیونیرلر آقچه‌سی ایله کون کوروچی بر بدبخت اولدیغندن ایمدی دخی‌ده بدتر اولمشدر.

ناموسسز منافق بدبختلرنك مسلمانلر آراسینه قاتشوب طوروینه قاراغانك چیتکه چغولری ایله قلبلری ظاهر بولو اولی‌در.

مصرده ورومینیه‌نك دوبریجه قطعه‌سنده استانبول سلطانی طرفندن مقبول کورله‌گان کشیلر مفتی بولا آلمیلر. رومیلیه ترکیه‌نك بر ولایت ممتازه‌سی اولدیغی حالده مفتیلر بلغاریه حکومتی طرفندن سلطاننك قبولندن باشقه تعیین قیلنمقلغی عجیبدر.

بلغاریه هنوز ترکیه قول آستندن چغوب بتمه‌دیکی حالده ترکیه‌گه شول قدر التفاتسزلق قیلادرکه ترکیه‌گه هیچ مناسبتی بولماغان حکومتلرده، مملکتنده اولان مسلمانلر حقنده بلغاریه قدر جبر وظلم ایتودن انسانیت نامینه احتیاط قیلمقده‌درلر.

بلغاریه‌ده ایکی سنه مقدم صوفیه شهرنك‌گی بر مسجدنی چیرکه‌و قیلوده فرض قیلنمش ایدی. سلطان طرفندن اعتراض قیلنغاندن صوك بر آز طوقتاب طورسه‌لرده، بلغارلرنك بو نیتلرندن قایتدقلری هنوز معلوم توگلدر.

اتفاق مسلمین حقنده.

«آزاد خلق» گازیته‌سنده بغری یانغان بر کشی‌ده اتفاق مسلمین جمعیتنی یاراتما-غان بولا ایمش.

لکن اعتراضلری‌ده دلیللری‌ده بیك ضعیفدرلر.

جمله‌دن بری (بوجمعیت بوتون روسیه مسلمانلری طرفندن قبول ایتلدیکی یوقدر) دییور. بو سوزلرینی باشلگی ومواغه تقلیدی ایله گنه یازدیغی معلوم اولماسه، بغری یانوچی حقنك شبهه‌لنمك ممکن بولور ایدی.

چونکه بر وگراتیه زماننده بر جمعیت حقنك بویله سویله‌مك، حکومتکه اول جمعیتنك مباشرلرینی سعایت قیلو (دانوس) یاصاوغه مساویدر.

بویازوچینك خبری یوقمی‌که اتفاق مسلمین جمعیتی حاضرگه فقط اوزینه چلین بولغان کشیلرنك گنه جمعیتی‌در.

شونك اوچون آنك جمعیت بولووی اوچون بارچه مسلمانلرنك قبول وتصدیقی لازم توگلدر. شویله ایسه‌ده امیددرکه‌وقتی ایله هر بر فهملی مسلمان بوجمعیتکه چلین اولورلر. شول روشچه تیز زمانده عمومی بر جمعیت ملیه اولوب کیته‌ر.

بغرلی افندی: نظامنامه‌سی بو جمعیتنك پیتر بورغده هیچ کم طرفندن صابلانمامش اون بیش کشی طرفندن چای یانندغنه تصدیق ایتلدی. آرالرنك هیچ بر کریستیان‌ده یوق ایدی» دییور.

بو سوزی‌ده گازیته‌لرده حاضرده کرستیانلر حقنده کوب یازلدیغی سببندن حکمت کرستیانده‌گنه ایکان دییوب اویلاوندندر.

دورت سنه مقدم ماکسیم گورکینك اثرلرنده‌گی اشدن چقغان کشیلرنی‌ده بعض خفیفلر مقدس کشیلردن صانی باشلامشلر ایدی. شول قبیلدن بغرچی‌ده مودا تأثیرینه قاپلمش اولمالی. شبهه یوقکه کریستیانلر ایگنلککه عریتلرگه تعلیم وتربیه‌گه محتاجدرلر. کوب نالوکلر تولوولری سببلی ایسکی حکومت اختیاریه طرفندن بیك کوب جبرلر کورمشدرلر.

لکن نی قدر قزغانچ اولسه‌لرده، بوتون روسیه اهل اسلامی اوچون فرض قیلنغان بر جمعیتکه نظامنامه ترتیب قیلورلق درجه‌گه کیلگانلری یوقدر. جایماننده بی‌هوش آورو هر نه قدر قزغانچ ایسه‌ده، اوزینه اوزی دارو حاضرلی آلمیدر. بونك اوچون دارو حاضرله‌وچیلرنی «نی اوچون اوزندن باشقه حاضرلی باشلادیکز» دییوب تعییب ایدلمز.

مع مافیه، پیتربورغده اتفاق مسلمین جمعیتینك نظامنامه‌سنی تأسیس قیلو مجلسنده اون قدر کرستیان‌ده وار ایدیلر. لکن فقط رسملرنده چاباتالری یوق ایدی.

اتفاق نظامنامه‌سینك (٦٠) نچی ماده‌سینه اعتراضی‌ده بغرچینك سیاست وملیت مسئله‌لرینی یاخشی آکلامادقندندر.

مملکتمزده بوسنه‌لرده نی قدر جمعیت واتفاقلر تأسیس قیلندی. بونلرنك هیچ بری باشلاوق اوتارمك کشی جیلوب یاصالدیغی یوقدر. بوندی اشلر هر بری اوّلده بیش اون کشینك اینیسیاتیواسندن چغادر. صوکره عموم طرفندن قبول ایتلدر.

اتفاق مسلمین جمعیتی ایکی سنه‌دن بیرلی مذاکره قیلنادر. آنك نظامنامه‌سی فقط بیش اون کشینك اشی دیمك اصلا جائز اولماز. اول نظامنامه‌نی فسخ وتبدیلی قبول ایتمزلك محکم دیگان کشی‌ده یوقدر.

وقتی ایله لازم کورلسه، هر بر ماده‌سینی اصلاح واکمال یاکه فسخ وتبدیل بیك ممکندر. بناءً علیه بغرچینك باغری سببسز یانادر!

دنیا بابای

(۲٦ نچی یولدزدن آخری .)

ع — سویله سه نه زینهار سین کم ؟ حقیقتك نرسه ؟ موکارچی مینی قایده کورگانك بار ؟ وسینك میکا نی خصوصده اشاره قیلغانك بار ؟

د — های ، های ، های ! بیك کوب سؤاللر طونردك . برم برم گنه صوراسه نه . ئه لی قیامتکه قدر بایتاق وقت بار . سویله شورگه اولگرورمز . سینك وقتك بولسه ، من سویله شورگه هیچ ایرنمه م . اگرده مینم کیکاشلرمنی طوتوب یوری باشلاسه ك ، مین هر وقت سینك ایله سویله شوب اوطورورمن . سوز ایله وقت اوتکارمك اوزمز اوچون ده کوکللی بولور . هم بزنك سوزلرمزدن انسانلر اوچون ده بلکه کوب فائده لر چغار : آفرن آفرن هر بر اختلافلی مسئله لر حقنده سویله شورمز .

ع — التفاتگزغه تشکر قیلامن . سویله سه نه زینهار سینك حقیقتك نرسه ؟

د — سینی دورت تورلی تعریف قیلدقلری کبی ، مینی ده علما وحکماتورلیچه تعریف قیلالر ، لکن مینم حقیقتم عالمده گی جسم ذاتلرینه الله تعالی طرفندن بیرلمش (قوّت الهیه وکوچ) یعنی (اینیرگیه) نك تأثیر اتینك نظامندن عبارتدر ، مینی قوانین طبیعیه ونظام عالم دییوب ده تسمیه قیلالر بعض وقت قیامته قدر اولان زمانه ده اطلاق ایدلمکده من . ودخی مال ومتاعغه وراحت معیشتکه ده دنیا دیبلور . لکن حقیقتم بونلرك هیچ بری دگلدر . یوقارده دیدکمچه نظام قوای اجسامدن عبارتمن .

ع — اول نیچك قوّت ، نیچك نظام ؟

د — نیچون تیز آکلامیسك بوقسه فنون طبیعیه هیچ اوقوماد گمی ؟

ع — اوقودم غنه توگل ، اول فنلرنی و آنلردن باشقه علوم معارف وصنائعنی مین اوزم اویلاب چغاردم .

د — آخ طاغی ماقتانا باشلادك . صبر ایت سینك هیچ بر فن نی چغارغانك یوق اول فنلرنك قاعده لری عالم یارالغاندن بیرلی دنیاده جاری اولمقده در لر .

سین فقط نیچه ملك یل وعصرلردن صوك حکمانك هوس وهمتی سایه سنده عالمك احکامی جاری اولان فنلرنك بارلغینی سیزدك . بو وقتقه قدر هنوز هیچ بر فننی تکمیل قیلغانك یوقدر . همان تبدیل قیلمقده سك وهر سنه وهر عصرده فنلرنك قاعده لری اوزگارمکده در . حال بوکه قواعد طبیعیه نك هیچ تغیر ایتدیکی یوقدر .

ع — واقعا اویله ، نی سببدن اول قاعده لر اوزگاره ایکان ؟

د — هر برسی سینك کیچیلگگدن . بر زمانده براشنی بر تورلی فرض قیلوب باغاسك . بوتون عقلا وحکمانی شوکا اشاندراسك . صوکره اول قاعده نك خلافنچه براش چقدیمی ، حاضر ایکنچی تورلی اویلی باشلیسك . مثلا علم هیئتنی اوّلده ییر بسیط یعنی تیگز صحرا دییوب فرض قیلمش ایدك . بیك کوب زمان کیچدکدن صوکره غنه کره کالگینی یعنی یورتاقال کبی یومریلغینی آکلادك . اول زمانده بطلمیوسن مذهبنچه بیرنی بوتون عالمنك اورتالغی دییوب ظن ایتمکده ایدك ، صوکره آکلادك که اورتالق قویاشده ایمش . ئمدی قویاشنك حقیقی اورتالق توگللگنی حاضر بوزمانده غنه سیزه باشلادك . علم طبده اولان خطالرگغه ده کچمش ۱۹ نچی عصرده غنه توشنه باشلادك .

ع — بو خصوصلرده مین عیبلی توگل . مین دلیللرگه قاراب غنه حکم ایته من دلیل ظاهر بولماغان نرسه نی بلودن مین عاجز ومعذورمن

د — البته شولای ، مین سینك عذرگنی بیك بله من . بو سوزلرنی مین سیکا سینی عیب ایتمك اوچون سویله میمن . بلکه سیندن اوزگنك عجز وقصورگنی اقرار قیلدرمق اوچون گنه سویلیمن .

ع — مین هر وقتده اوزمنك کیچیلگم ایله قائلمن

د — بارك الله انصافگغه ! اویله ایسه بایادن بیرلی نی اوچون افتخار قیلمقده ایدك ؟

د — زینهار عفو بویورگز مین باشده سزنك فضل ودرجه گزنی بلمه گاندن گنه متکبرانه سویله شمش ایدم . سزنی کورگانچی مین اوزمدن عالم وفاضل ذات یوق دیب بله در ایدم . ایمدی حاضرده فنون عقلیه ده اوزمدن فاضل ذاتنی کورگاچ اوزمنك درجه منی تمام بلدم .

د — فنون عقلیه دیمه ، فنون طبیعیه دییوب سویله ، چونکه عالمده فنون عقلیه یوقدر ، هر فن طبیعی در . هیچ بر فننك عقلغه نسبتی یوقدر بلکه هر فن طبیعتکه منسوبدر .

ع — سویله سه گزله زینهار سز قایسی فنلرنی بیك یخشی بله سز ؟

د — مین فنون طبیعیه نك هر قایوسنی بله من . بلوومده سزنك بلوگز کبی گنه توگل . هیچ خطاسز بله من هر قاعده ونظام میکا کما هوحقه معلوم ومکشوفدر .

ع — عجبا سز اول فنلرنی قایسی مدرسه ده وکملردن تحصیل قیلدگز ؟

د — مینم هیچ کمدن اویره ندکم یوقدر . هر فن بکا الهامی قبیلندندر .

ع — نیچك اویله ؟

د — چونکه بن فنلرنك عینی من هر فن وفنلرنك هر قاعده سی مینم بر جزئم وکیسه گم قبیلندندر .

د — عجبا بو ، نی دیگان سوز ؟ ایمدی آخری سزده مینم کبی ماقتانا باشلادگز بوغای .

د — سینگچه فنلرنیدن عبارت ؟

ع — مینم فکرمچه فنون عالمده جاری اولان اسباب ومسبباتنك قاعده لرندن عبارت .

د — بابا مین سزگه سویله گانده مینم حقیقتم قوانین طبیعیه ونظام عالمدن عبارت دیدم توگلمی ؟

ع — اویله ایسه سین اوزك فنلردن عبارت ایکانسك ؟

د — البته ، مین یعنی دنیا مجموعهٔ فنوندن عبارتمن . فن دیگاچده سین ترتیب قیلغان یا کلش یوکلش خیالاتدن عبارت توگل . بلکه مین فنون حقیقیه وقواعد واقعیه دن عبارتمن . فنلرنی بله من دیمك نم اوچون افتخارده توگلدر . چونکه هر بر ذات کندی ذاتندن وجزئلرندن خبردار اولمق طبیعی بر شیدر . ایسکی میتافیزیکه بوینچه بو علم ، علم حصولی توگل علم حضوریدر . شول سببلی تحصیلگه ده محتاج توگلدر .

ع — عجبا بو وقتقه قدر سزنك حقیقتگزدن هم بو درجه فضل وکمالگزدن هیچ بر خبرم یوق ایدی .

د — ضرر یوق کیچ اولسه ده ، خیر اولسون .

یاواش، یاواش عالمنك هر بر اسراريني آڭلارسك.

ع — بيك ياخشى بر گه طوغری كيلدك. مين بو وقتقه قدر استفاده قیلور غه هیچ بر کشی طابا آلمیدر ایدم. ایمدی شاید سزدن کوب معلومات استفاده قیلسه‌م کیره‌ك. مینم هیچ بر یافقه حکم قیلا آلمیچی عاجز بولوب آبتراب یورگان مسئله‌لرم کوب ایدی. رخصت قیلسه‌گز، مین هر برسینی برم برم سزدن صوراشوب اوزمنك تورلی شبهه‌لرمنی سزگه عرض قیلور ایدم.

د — رخصت، رخصت. بویورگز صوراگز.

ع — سویله‌شوب اوطورمق اوچون سزنك قای وقت بوش وقتگز بولور؟

د — مینم هیچ بوش وقتم یوقدر. هر وقت مین ایش‌ده‌من. لکن شویله ایسه‌ده، قای وقت بولسه‌ده سزنك ایله سویله‌شورگه ییتشورمن. چونکه میڭا الله تعالی شول قدر قوّت ویرمشدرکه مینك آرمق، یورلمق، قاوشاماق، اولگرمه‌مك کبی قصور وکیمچیلکلر هیچ یوقدر.

ع — سزنی قای ییرلرده کورمك ممکن بولور؟

د — مین هر ییرده بارمن عالمده مین یوق ییر یوقدر. ییر یوزنده‌ده بارمن. هواده‌ده بولوتلرده‌ده بارمن، ییر آستنده بارمن، کوکلرده منجملرگه بو کونگه قدر معلوم بولغان (۱۲۰) میلیون یولدزلرنك هر قایوسنده‌ده بارمن.

ع — اویله ایسه سزنك ایله قایده بولسه‌ده وقای وقت بولسه‌ده کورشمك وسویله‌شمك ممکن بولاچق ایکان؟

د — البته. بویورگز تله‌گانگز قدر سویله‌شگز.

ع — تنزل والتفاتگزه تشکر ایدرم.

د — سز قایسی مسئله‌لرده بیك عاجز ومضطر بسگز؟

ع — ای افندم، طوغریسنی سویله‌سه‌م، مین هر مسئله‌ده عاجزمن هیچ بر مسئله‌ده عمومی حقیقتکه ایرشکانم یوقدر. مثلا دینلر، مذهبلر حقنده، علوم وفنون، معیشت وسیاست حکملرنده هیچ بر سنك مینم حکم قطعی طابقانم یوقدر.

د — اویله ایسه سزگه میڭا مخاطب بولورغه وقت ییتمه‌گان ایکان. سز مین سویله‌گان سوزلرنك هر برینی تیز آڭلی آلمازسز، شونك اوچون سین اوّلا بنی آدم آراسنده بو کونگه قدر معلوم اولان فنلرنك هر برینی تحصیل قیلگز. اول فنلر فنون حقیقیه اولماسه‌لرده، فنون حقیقیه‌دن عبارت اولان مینی مطالعه قیلورغه مقدمه اولمغه یارارلر. تکمیل فنون قیلدقدن صوڭره هر وقت اطراف عالمه باقدقده هر نرسه‌گه نظر عبرت ونظر تفکر ایله قاراسه‌ڭ، هر ییرلرده فنون حقیقیه‌یی یعنی مینی کورورسك هر بر احوالدن بنی آدم اوچون بر فائده‌لی حکم ونتیجه استنتاج قیلورسك. ایشته مینم ایله مکالمه ومذاکره‌ڭ شوندن عبارت اولور. بو قارده دید کمچه میڭا نظر اعتبار ایله نظر قیلغان کشیگه مین هر بر حقائقنی اسان حال ایله سویله‌مکده‌من اکن بو کونگه قدر مینم حقایقمدن سینك خواجه لرڭنك فقط حکیم وفیلوسوفلری غنه خبردار ایدیلر. ایمدی بنی آدمنك هر برینه مینی مطالعه قیلورغه وقت ییتدی.

مناسب وقت طوغری کیلگانده بو کونگی کبی لسان مقال ایله‌ده سویله‌شورمز. لکن شرطی شول: هر نی خصوصده سز ایله شسه‌کده سویله‌شکان سوزلرنك هر برینی صاچمی نوگمی (یولدز) گازیته‌سی اداره‌سینه ایلتوب طابشراچقسك.

تاکه یولدز واسطه‌سی ایله مینم افکارم عالمگه منتشر اولسون. شاید یولدز اداره‌سی بزنك سوزلرنی هیچ کیمتمیچی درج ایتسه کیره‌ك. حاضرگه خوش صاغ بولگز.

ع — (خوش صاو بولگز) دیبوب بتر گانچی دنیا بابای کوزدن غائب اولمش ایدی اول آراده عقل اوزی‌ده عالم شهادتدن عالم امثالگه کوچمش ایکان.

. دی . دی .

کچکنه فیلیتون.

ایسپانیه‌نك کارولی یاش یکت ایدی. بو سنه مای آخرنده پرینسیسه اینّه اسملی بر قزنی آلدی. طوی وقتلرنده ایتالیه‌لی (موریل) اسملی بر آنارخیست هر ایکیسنی اولترمك مقصودی ایله آر بالرینه بومبا آتقان ایدی. بر نیچه کشی هلاك اولسه‌ده، اوزلری سلامت قالدیلر. بو خبر ایکی آتنا مقدم گازیته‌لرده یازلمش ایدی.

اهل معارف طلسملرنك تأثیرینه هیچ اینانماسه‌ده، پادشاهلرنك بعضلری هلاکتدن قوتلو اوچون طلسمغه اوخشاشلی نرسه‌لردن خالی یورمیلر.

چونکه آنلره دشمانلرنك جنایتی کوبروك واقع اولدیغندن عادی قوراللر ایله کمالاصاقلانمش اولسه‌لرده، معنوی قوراللردن استعانه قیلوده‌ده کیمچیلك قیلماسقه طرشالر.

ایسپانیه کارولینك‌ده طلسملی بر کومش تنکه‌سی بار ایمش. اول تنکه‌ده اوّلده ایسپانیه‌ده حکم سورگان عرب پادشاهلری زماندن قالغان اسلام آقچه‌سیدر.

اوتکان یل کارول ایسپانیه‌نك پای تختی مادرید شهری تیره‌سنده سیرانده یورگان زمانده یولده فقیره بر عرب قارچقی اوچرامش.

کارول بوڭا صدقه ایتوب بر کومش آقچه بیره‌چك اولمش. قارچق قبول ایتمه‌مش: میڭا آقچه کیره‌کمی، مه اوزم سیڭا بر آقچه بیره‌یم بو آقچه خاصیتلی آقچه‌در. سینی شاید کوب آفتلردن خلاص قیلور دیمش.

کارول قارچقنك حالینه عجبسنوب آقچه‌نی قولینه آلغاچ کورمشکه اوّلده ایسپانیه‌ده پادشاه بولمش عرب (مرابطین) نسلی زماندن قالغان ایسکی آقچه‌در.

کارول: سز کم بولاسز؟ دیمش.

قارچق: مین اوشبو مملکتده ۱۲ نجی عصرغه قدر پادشاه بولمش اسلام پادشاهلری نسلینك ایاق صوڭغی کشیلرندن من.

کارول: بو آقچه نیندی آقچه دیمش.

قارچق: بو آقچه (۱۱۹۷) نچی سنه‌ده وفات ایتمش بر اسلام پادشاهینك مبارك آقچه‌سیدر. دنیاده فقط ایکی دانه قالمش ایدی. ایکنچیسینی حاضر سزگه بیره‌من. برنچیسینی بیك گوزل بر قزغه بیرگان ایدم.

چونکه اول قز میڭا بر زمان عاجزه وقتمده یاردم ایتکان ایدی. یاش پادشاه، سین خاتونلقغه زینهار شول قزدن باشقه نی آلما، آنی آلسه‌ڭ بیك بختلی بولورسك» دیمش.

عجیب اتفاقیاتدن دگلمی که حاضرده کارول آلفونسنك خاتونی اوشبو قارچقدن آقچه نی آلغان (اینّه بیتتینبیرگسکایا)در. کارول کبی ایسکی اسلام آقچه‌سینی اول‌ده طلسم کبی یانده صاقلامقده ایمش.

اوتکان یل پاریژده فرانسیه رئیس جمهوری (لوبه) جنابلرینه کارول اوشبو عجیب آقچه نی کورسه‌توب سویله‌شوب طورغان زمانده بر آنارخیست بومبا آتمش ایدی. هر نه ایسه ایکسینه‌ده ضرر تیمه‌گان ایدی.

دنیاده اتفاقی تصادفاتنك بوندی عجیبلری‌ده بولمقده‌در. (ب ۋ)

جیین.

اییون ابتداسندن بیرلی قزان اطرافنده هر آتناده بر طرف آولینك جیینی اولدیغی قزانیلره بیك معلومدر. بو جیین بایرامی فقط

قزان طرفلرینه‌غنه هم فقط بلغار وتاتار اسملرنده‌گی ترکیلره گنه مخصوص توگلدر. چونکه اوفا، اورینبورغ، پیرم ولایتلرینڭ باشقرتلرنده‌ده جیین شادلغی بیك اخلاص ایله اجرا قیلنمقده‌در.

بو جیین واقعه‌سینڭ حاضرگی سیاسی مسئله‌لرگه هیچ مناسبتی یوقدر. لکن اون سنه مقدم زیمسکی ناچالنیکلر واستانوۋیلر بو جییننی منع قیلورغه طرشدقلرینی‌ده یازلسه، بیك مناسبتسزده اولماز. باق، نی اوُچوُن منع قیلماقچی اولدیلر؟

— آول خلقی بربرسینه مجلس وضیافت قیلوُب جییننده ایت وآق ایکمك کوب آشادقلرندن ایمانا توله‌وگه کیمچیلك کیلمه سون اوُچوُن! ایمانالر توله‌نوُب بتسه، آول خلقی عمری بوینچه‌ایت وکومه‌چنی کوُرمی طورسه‌ده ضرریوق ایمش. ایشته سزه مناسبت! بیچاره آول‌مسلمانلری‌ییرلری آزلغی‌وایمانالری‌کوبلگی‌اوستینه بیورو-کراتیه‌نڭ عدالتی‌سایه‌سنده یلنده بر آتنا ملی بایراملرینی‌ایتودن‌ده‌محروم‌بولایازدیلر.

— لکن اولوُرمی بو؟ - هیچ منع قیلا آلمادیلر. قاتی آچلق یللرده‌ده خلق بو ملی بایرامنی طاشلامادی.

خلقنڭ بعضلرینڭ خمر اچوینه وطاغان آستی اوینلرینه سبب بولا دییوُب بعض صوفی ملالرده منع قیلماقچی بولدیلر. لکن صوفیلرنڭ بو دلیللری کیلمیدر. چونکه خلق اچواحتمالی بولغان بایرامنی طاشلامق لازم اولسه، عیدفطر وعیدقربان بایراملرینی‌ده طاشلامق لازم اوله‌چقدر. زیرا که خمرمبتلالری اول بایراملرده‌ده اچودن‌خالی بولمیلر. ودخی بوده وارکه جیینلرده آول خلقی عموماً خمر اچمیدر. فقط هر آتناده بازارصاین وشهرگه بارغان صاین اچه طوُرغان مبتلالری‌غنه اچه‌در. اول مبتلی‌ده جیین خاطری‌اوُچوُن برایکی آی هیچ برخمر اچمیچی آقچه‌سینی طوپلیدر.

طاغان آستی اوینی‌نڭ اصلی یکتلر گیمناستیکه وریاضات بدنیه یاصار اوُچوُن ترتیب قیلنمشدر. اوّلده طاغان آستنده خاتوُن قز ذاتی هیچ‌بولماغان. ایرلر' یکتلر وبالالر جیاوُب توُرلی طاغان اوینلری وباشقه مسابقه‌لر اوینامشلر. فقط صوڭغی زمانلرده‌غنه طاغان ترك ایدلوُب اوینده قزلرکورینه باشلادی. لکن بوده‌تعلیم وتربیه‌اولمادیغینڭ ثمره‌سی‌اولدی. ایمدی بویللرده خلق بالالرنی کوبره‌ك اوقوُتا باشلادیغندن طاغان آستی اوینینه توُشوچی قزلر ازایدی.

ترکیچه اوقوُمغه مقتدره اولان قزلر اوینده هیچ بولنمیلر. علم وادب خاصیتی آنلری بو رذالتدن منع قیلمقده در.

اگرده هر آولده منتظم مکتبلر بولوُب قز بالالرده معلمه‌لردن ترتیب ایله تعلیم‌قیلنسه‌لر، بواوین ادبسزلگی بته‌چگنده شبهه یوقدر.

اصل جیین اوزی فقط بر بازاردن عبارتدر. هیچ بر ییرده بو بازارده خاتوُن قز طائفه‌سندن بولمیدر.

مگر پیرم ولایتنده گاینه باشقردلری مستثنادرلر. چوُنکه آنلرده جیینلرده خاتوُن قزده‌کوب بولنمقده‌در. البته جهالت‌وتربیه‌سزلك ثمره‌سیدر.

خمر واوین جیینلرنڭ عارضی بربلاسیدر.

اما جییننده وقتلرنده اقربابربرینی ضیافت واکرام قیلشو، یراقده‌غی قرداشلر بربرینه صلهٔ رحم قیلو، هر خانه‌ده علما مجلسلری اولوُب دعا واستغفار ایله ارواح یاد ایدلو، آشلق حنمتلرینی باشلامقدن مقدم تعطیل ایله استراحت قیلو نه شرعا ونه‌ده عقلا مذموم اشلردن بولماسه کیره‌ك.

هله شهر خلقینڭ عمری بوینچه کوُن توُن اشله‌ب صاف‌هوادن‌ابدامحروم‌اولانلری اوُشبو جیین بهانه‌سی ایله یلنده بر کره آول وصحرا کورووده نیندی قصور وگناه واردر؟

براديب‌لازمدرکه‌اوُشبو جیین‌زمانلرنده‌غی آول خلقینڭ خصوصا بالالرینڭ لذائذ قلبیه‌واستراحات‌بدنیه‌لرینی‌شاعرانه تصویر وبیان ایتسوُن.

اوُشبو جیین زمانلرنده‌درکه آول آغایی یراقده کسب قیلوچی اوغلی ایله باشقه آولده‌غی قزینی‌اوز خانه‌سنده‌کورمکده‌در.

اوُشبو جیین وقتلرنده‌درکه‌وطننده‌ن یوُرتندن آیرلوُب چیت آوللرغه کییه‌وگه کیتکان آول قزلری طوغان اوسکان خانه‌سنده آتا آنا قرداش اروغ ویاشلك عصرداشلرینی زیارت قیلمقده‌درلر.

دینی بایراملر عباداته مخصوص اولوُب هر آول وهر شهرده عمومی اولدقلرندن زیارت‌ومسافرت‌اوُچوُن‌بیك‌موافق‌توگلدرلر. جیینلر ایسه، توُرلی آولده‌توُرلی آتنالرده اولدیغندن نوبت ایله بر برسینه کوچوُب مسافرومهمان‌اولمق‌اوُچوُن‌بیك‌اوڭغایدرلر.

مه‌دوحمی‌مذمومی‌بو جیین آول‌خلقینڭ یوُره‌گینه شول‌قدر اورناشمشدرکه هیچ بری آنڭ‌طاشلانووینه‌راضی‌بولواحتماللری یوقدر. اگر منع قیلنسه، کوبسی بز بوقدر بلاومشقت‌ایله شول‌جیین خاطری وجیین راحتی اوُچوُن دنیاده طوُرمقده‌من دیه‌چكلر در.

آول‌خلقی اوُچوُن جیین وقتی برتاریخ باشی حکمینی‌ده آلمشدر. چونکه آنلر سنه‌باشینی‌ده جییندن صوڭغی کوُنلردن باشلاب حسابلامقده‌درلر.

جای کوُنینڭ واقعه‌لری‌ده بر آتنا یابر ای جییندن مقدم یاموُخر اولمق اعتباری‌ایله درخاطر ایدلمکده‌در.

بوجیینلرنڭ قای‌زمانلردن قالدیغی معلوم توگلدر. فقط روسیه تصرفنده‌قالمش توُن‌طرف ترکلرینڭ ملی بر بایراملری اولدیغی معلومدر.

جیینلر روسیه اهل اسلامینڭ بعض طائفه‌لرنده یوقدر، مثلا میشر اسمنده‌گی اصلی تاتار اولان ترکیلرنده جیین بارلغی معلوم توگلدر. تفتیش بعدنده وقتی ایله ترکی موٴرخلر بو جییندن تاریخی بر ایکی دلیلده چغارورلر.

زمانمز هرشینی اصلاح وتوُزه‌تمك زمانیدر. باشقه اشلرمزنی اصلاح ممکن اولدیغی کبی بوجیینی اصلاح‌ممکن‌اولوُر.

سوز حریتلری میدانغه چقغاندن‌صوڭ جیین بازارینه هیچ براشسز طوپلانمش اون‌ملڭ‌قدر خلقغه اخلاق وافکاردن بیك کوب خطبه ونطقلر سوُیله‌رگه‌ده ممکن اولوُر ایدی. شول روشچه بوجیینلر بر زمان فائده‌لی میتینگلرگه آوشو احتمالی‌ده واردر.

حسن الدین بن ملا عین الدین طاشعوی.

خارجی خبرلر.

گیرمانیه وآوُستریه.

روسیه‌ده هنوز اغتشاش وفتنه باصلماـ دیغندن وهمان دوام ایتو احتمالندن گیرمانیه ایله آوُستریه روسیه چیگنده عسکرلرینی آرتدرورغه قرار بیرمشلر.

گیرمانیه ایمپیراتوری ۋیناده آوُستریه ایمپیراتوری ایله بو خصوصده بیك کوب کیگاشلر قیلمشلر.

بو مسئله‌ده بیك یاشرن سرلر بولووی احتمالدر.

ایران. (فارسیه)

استانبولدن بغداد وخانقین‌گه اشله‌نه‌چك یولغه قوشمق اوُچوُن ایران پایتختی طهران شهرندن‌ده خانقین‌گه تیمریول صالمق فکری

ایران معتبرانی آراسنده سویله‌نه باشلامش. بو یول بالفعل میدانغه چقسه، ترکیه ایله ایران‌نڭ سیاسی اتحادی اوچون ده ایراننڭ ماللرینی یاورو‌پاغه یوالامق اوچون ده بیك فائده‌لی بولاچق ایمش.

☜ ایرانده تورلی شهرلرده تورلی فتنه‌لر باش کوته‌رمشدر. طهران قالاسی همان ادارهٔ عسکریه (ۋویوننوی پولوژینیه) حالنده‌در. علمادن بیك کوب کشیلر حبس گه آلنوب بعضلری چیتکه نفی قیلنمشلر. فارسیچه ادب اسملی گازیته‌نڭ محرری ایله (٢٠) آخوند آنگلیه ایلچیسی حمایه‌سینه کروب بلادن قوتلمشلر. شیراز شهرنده آول خلقی آراسنده‌ده فتنه وفساد زورایمش. سببی ایسه، شاه‌نڭ اوغلی دور السلطنه خلقنی آلداب بیك کوب بیرلرنی اوز اسمینه آوشدرمشدر.

ترکیه ایله ایکی آراده‌غی چیك نزاعینی حل قیلمق اوچون هر ایکی طرفدن کامیسیه‌لر تعیین قیلنمش ایدی، حاضرده ایران کامیسیه‌سی چیکده کوتوب طورادر.

ترکیه طرفندن هنوز کامیسیه یوللانمامش. بو حالگه ایران سیاسیلرینڭ اچلری بیك پوشادر.

☜ اوشبو سنه ابتداسنده ایراننڭ سیستان ولایتنده طاعون (چوما) مرضی بیك قوّت ایله حکم سوردیگی «یولدز»ده یازلمش ایدی. بز یازوچیلر یازدق، اوقوچیلر اوقوب کیتدیلر. آرادن بعضمز بلکه احتمال های بیچاره‌لر دیمشمز. صوڭره اونوتمشمز.

حال بوکه آنداغی خلق اوچون گویا قیامت قوپمش، محشر میدانلری کیچمشدر.

مذکور ولایتده نصرت آباد اسملی بر کچکنه شهرده اوچ مڭ کشیدن فقط اوچ یوز کشی سلامت قالمشدر. بر نیچه قریه‌لرده هیچ بر کشی سلامت قالماشدر.

مغرب (ماروك)

فرانسیه محررلرندن وعلم اقتصاد علماسندن (پول بولیو) فاس شهرینه باروب ماروك سلطانینی کورمش. سلطان حضرتلری دنیانڭ سیاستندن بیك خبردار ایمش. اوزی مملکتنده هر بر اصلاحاتنی اجرا قیلو فکرنده ایسه‌ده، علماسی وبازار خلقی ایرك بیرمی ایمش. بولیو جنابلرینه یاوروپا حکومتلرینڭ ماروکنی اوزلرینه قارانو فکرنده بیك شکایت قیلمش.

—وز آراسنده: «بزنڭ خلق مملکتمزده ملکی وعسکری خدمتلرده یاورو‌پا کشیلرینڭ بولووینی تحمل ایته آلمیلر. یاورو‌پا ترتیباتینی‌ده شونڭ اوچون قبول ایتمیلر. هر بر اصلاحاتنی یاورو‌پانڭ کوچ‌ی بویلچه اجرا قیلنا دییوب گمان قیلالر. اگرده دولتمزنڭ مستقللگینی بلوب ترتیبات اوزکیره گمز اوچون اجرا قیلناچغینی آڭلاسه‌لر، بلکه بیك قارشیده طورماسلر ایدی. شونڭ اوچون ایمدی مین یاورو‌پادن کیلگان مأمورلرنی چاقروب اورنلرینه اوز خلقمزنڭ اوقوغانلرینی تعیین قیلمقچی بولامن. هر بر لوازمگه کشی یتشدرمك اوچون فنون مکتبلری آچوب اشکه یاراقلی کشیلرنی آرتدراچقمن. اول زمان اوز فکرمز ایله قیلنغان ترتیباتنی شاید خلقمرده مکروه کورمسلر» دیمش.

☜ فاس مملکت اسلامیه‌سندن فائده‌لانو خصوصنده یاورو‌پا حکومتلرینڭ وکیللری ایسپانیه‌نڭ (الجزیره) اسملی بر شهرنده اوشبو سنه‌نڭ ابتداسنده جیيلوب بر مجلس یاصامش ایدیلر. اول مجلسده فاس سلطانی طرفندن‌ده ایکی کشی بار ایدی. بیك کوب نزاع ومناظره‌دن صوڭره فاس مملکتنده بانك آچارغه ودیگز قریلرنده‌غی شهرلرنده پولیسه اشلرینی اوزلری قارارغه قرار بیرمش ایدیلر. بو مسئله یولدزده بر نیچه مرتبه یازلمش‌ده ایدی. بو مجلس‌نڭ قرارینی فاس سلطانی مولی عبد العزیز جنابلرینه قول قویدرمق اوچون طاپشرلغانینه بر نیچه آیلر کیچسه‌ده، سلطان قول قویونی اوشبو کونلرگه قدر کیچکتردی سلطان یاورو‌پانڭ بو اشندن هیچ راضی توگل ایمش. خصوصا بانکیده فاس مملکتینڭ قاتنشی بولماوینه بیك کیفی کینه ایمش. فاس حکومتی باشده بو مجلسنڭ قرارینه راضی بولور کبی طورمش ایدی. آنڭ سببی فرانسیه‌نڭ جبرندن خلاص بولو ایمش ایمدی فرانسیه اوزی‌گنه هیچ بر اش قیلا آلماياچغینی بلدکندن حاضر آرقانی تره‌مش.

عربستان.

☜ عربستانده حدیده وصنعا شهرلری تیره‌سنده محمود حامدالدین اسملی ایشاننڭ فتنه‌سی هنوز باصلغانی یوقدر. اطرافده اولان واق ایشانلر یعنی باش ایشاننڭ مرید جییوچی آگینتلری هر بر مریدلرنی جییوب شیخ محمود عسکری اچنده سلطانغه قارشی صوغشورغه آند ایتدرمشلر. چونکه سلطان ترکیه گه یاورو‌پانڭ بدعت قورالرینی کرته ایمش. بو اش اسلام دینینه خلاف ایمش. اما ایشان اوزی سلطانغه قارشی طورور اوچون آنگلیه‌دن بدعت قوراللرنڭ هر برینی قبول ایتمش. ضرورت اولدیغندن سلطانغه درست بولماسه‌ده، حضرت ایشان اوچون بدعتلردن فائده‌لانودده ضرر یوق ایمش.

طوغری فتوی!

رومینیه وگریتسیه.

حاضرده رومینیه ایله گریتسیه‌نڭ آراسی بیك بوزلدی. بر برسندن ایلچیلرینی‌ده آلدیلر. بو نزاعنڭ سببی بر سنه مقدم سلطان حضرتلری ماکیدونیه‌ده رومین قومینڭ بر ملت ممتازه بولولرینی یعنی ملی آفتانومیه‌لرینی تصدیق قیلوویدر. بو حالگه ترکیه‌ده اولان گریکلرنڭ بیك کیفی کیتدی. چونکه اوّلده رومینلرده گریکلرنڭ پاتریارخلرینه تابع ایدیلر. ایمدی حاضر رومینلر اوزلری ترکیه‌ده بر ادارهٔ دینیه یعنی (دوخوۋنوی صوبرانیی) تأسیس قیلدیلر.

اوشبو واقعه اوچون اوّلده ترکیه اچنده بولغان گریکلر ترکیه تبعه‌سندن بولغان رومینلرگه وکونسوۋالاخلرغه قارشی طورا باشلادیلر. آراده بیك کوب قچقرش، صوغش واولترشلر بولدی. صوڭره بو حال گریتسیه ایله رومینیه اچلرینه‌ده سرایت ایتدی. گریتسیه‌دن رومینلرنی رومینیه‌ده گریکلرنی قووا باشلادیلر. اوتکان یل روسیه ایله آۋستریه قاتشوب آرالرینی بر آز اصلاح قیلمش ایدیلر. ایمدی بو سنه ینه قوتوردیلر: رومینیه‌ده گریکلرنڭ مکتبلرینی یابدیلر. گریکلر ماکیدونیه‌ده‌گی رومین آوللرینی یاندردیلر. اوشبو سببلردن بو کونلرده مذکور ایکی دولتنڭ آراسنده سیاسی مناسبت تمام بتدی. آرالرنده صوغش چقماسقه کیره‌ك. چونکه اورتالقده صیربیه، بلغاریه وترکیه مملکتلری واردر. دیگزدن‌ده بر برسینه یوللری یوقدر.

اوّلده بو مملکتلر هر ایکیسی ترکیه قولنده ایدیلر. گریتسیه (١٨٣٠) نچی سنه‌ده رومینیه ١٨٧٨) نچی سنه‌ده ترکیه‌دن آیرلدی. گریتسیه‌نڭ اهالیسی (٣) میلیون وررومینیه‌نکی (٦) میلیون قدردر.

اوّلگینك پایتختی (آفینا) وایکنچیسینکی (بوخاریست) اسملیدر.

آۋستریه.

آۋستریه ایله ۋینگیریه خارجی سیاستده بر مملکت حکمنده ایسه‌لرده، داخلی اوز اشلرنده بر برسندن تماما آیرملدرلر. پارلامینتلری ده عسکرلری ده خزینه‌لری ده بر برسینه باشقه‌در.

بو آراده بر برسینه مال چقارو خصوصنده نزاعلری بولاچق: ۋینگیریه آۋستریه‌گه ترکیه، صیربیه، بلغاریه ورومینیه‌دن باراچق آشلقلرغه نیمز یول حقینی بیك قیمت قویماقچی بولادر.

بوڭا جواب اولمق اوزره آۋستریه دونای صووینك پاراخودلرینی اوز قولینه قاراتونی فرض قیلادر.

اگرده ۋینگیریه آرقلی کیترتو بیك قیمت توشه‌چك اولسه، آشلقلرنی آۋستریه‌گه قارادیگز ودونای بلغاسی آرقلی کیترتله‌چکدر.

ترکیه.

استانبولك گریکلرنك پاتریارخی (یواکیم) محکمه‌لر وزیری عبدالرحمن پاشا حضورینه باروب ترکیه حکومتینك التفات ومعامله‌سندن شکایت قیلمش.

سوزینه قاراغانده پاتریاخنك اوز ملتی گریکلر حقنده صوراغان سؤاللرینه باب‌عالی جوابده بیرمی ایمش.

«اگرده مینم استدعا قیلغان مقصودارم بولماسه، مین اوزمده معاون چلینلرمده آتستاۋکه‌گه چقاچقمز. ترکیه‌ده‌گی چیرکه‌ولرنی یابدروب عبادتدن زاباستاوایت ایته‌چکمز» دیمش.

لکن ترکیه حکومتی بو یانودن قورقاچق توگل ایمش. چونکه یواکیمنك صوراغان اشلری بلغارلر ایله رومینلرنك خلافینه‌در.

گریکلرنی راضی قیلام دیئوب باشقه ملتلرگه جبر قیلمق معقول کورلمیدر.

خصوصاً یواکیمنك صوراغانی حریت دینیه وحریت جمعیات قاعده‌لرینه مخالفدر.

چونکه اول ماکیدونیه‌ده‌گی رومین نصاراسینی اوزینه کوچله‌ب تابع قیلونی آرزو قیلادر.

❧ طرابلس دیارنده آنتیوخیه‌ده پاتریاخلغه طرابلیس شهرنده‌گی میتر پولیت گریگوریوس (جیرجیس) اسملی روحانی صایلانمش. جیرجیس افندی عرب نسلندن علوم عربیه‌ده ماهر کیمسه‌لردندر. اوّلده بویرده پاتریارخلر هروقت گریکلردن اولوب کیلمش ایدی.

حاضرده نصرانی عربلر گریکلرگه غالب کیلمشلر. بو حالگه اسکندریه، قدس، واستانبولده‌غی گریك پاتریاخلری عموما اوپکه‌له‌ب آراده‌غی مناسبتلرینی بترمشلر. نزاعلری زور ایسه، هر برینه سلطان بر حکم قیلسه کیره‌ك.

❧ بو کونلرده ارمنیلرنك پاتریارخی ده باب عالیگه صوراغان اشلرمز اداقیلنماسه، آتستاۋکه‌گه چقام دیئوب عریضه بیرمش.

داخلی خبرلر.

❧ دومادە تروداۋایا گروپپا چلینلرندن فصاحت ایله برابر بیك غیرتلی سویله‌وچی آلادئین‌گه پوچته ایله هرکون یوزدن زیاده خطلر کیله ایمش. بو خطلرنك کوبسی تورلی اطرافدن همت وغیرتینی تبریك وتحسین ایله اولسه‌لرده، قارا گروهلر طرفندن یوللانمش آچولی خطلرده کوب بولا ایمش.

بعضلرنك سینی اولترورمز، سینی قینارمز دیگان سوزلرده کوب ایمش.

❧ کافکازده گروزیه قطعه‌سنك سیاسی حرکتلری بیك قوّتلیدر. اوچ تورلی مسلك ایله اجتهاد قیلنمقده‌در.

(ك. د.) یعنی حریت فرقه‌سی ایکی اوك طرف صانالمقده‌در. ایسکی اداره وایسکی فکر طرفدارنی هیچ یوقدر.

سوسیالیزم طرفدارنی ده فیدراتسیه وناتسیونالیزم مسلکلرینی قوّتلمکده‌درلر.

روسیه‌ده اغتشاش وفتنه قوّتله‌نودن بر سنه مقدم گروزینلر تورلی میتینگلر یاصاب اوشبو ماده‌لره قرار بیروب قویمشلردر:

۱) نظام قارشنده بلا استثناء روسیه‌ده هرکم تیگز ومساوی اولمالی،

۲) حاکملر عموما خلق طرفندن صایلانوب قویلمالی.

۳) معلوم دورت شرطلی صایلاو ایله دیپوتاتلر صایلانوب روسیه‌ده تیز بر (اوچریدیتلنوی صوبرانیی) یاصالمالی،

۴) اداره وپولسیه اشلرینه اون باشی، یوز باشی وملك باشی اسملرنده‌گی مأمور وتوره‌لر عمومی خلق طرفندن صایلانمالی،

۵) بو صایلاولرغه یکرمنچی یاشی طولغان ایرلرده خاتون قزده قاتشمالی.

۶) روسیه‌ده هر دین علماسنی شول دینگه اشانوچیلر طرفندن صایلانوب تعیین قیلنمالی.

۷) دین اشلرینك خرجاتی فقط شول دینگه اشانوچیلرنك اختیارلری ایله جییلغان آقچه‌لرندن‌غنه طوتله‌الی.

بو پروگرام قسقه‌غنه بولسه‌ده کوب معنالرنی جامعدر. حاضرده گروزینلر اوشبو پروگرامنی (پوت) گازیتینه دوما چلینلرینه خطابا یازدقاری آچق خطده تفصیلا بیان قیلمشلردر.

خطلرینك آخرنده: «اگرده دومانی یاقلامق اوچون همت وغیرت کیره‌ك بولسه، اجتهاد وحرکتده گروزینلر باشقه ملتلردن هیچ قالشماسلر» دیمشلر.

بو حال گروزینلرنك سیاسی فکرده بیك گوزل تربیه قیلندقلرینه دلیلدر.

❧ معلومدرکه روسیه‌نك حاضرگی توب نظاملرینه قاراغانده دومانك رضالغندن باشقه هیچ بر زاکون رسمی نظام بولا آلمیدر.

حال بوکه اوشبو کونلرده دومانك هیچ بر مشاوره وقراردن باشقه حکومت طرفندن برنیچه تورلی نظاملر اعلان قیلندی.

بو حالکه هرکم عجبسنمش ایدیلر. صوکره سببی معلوم اولدی‌که اول نظاملر ۲۷ نچی آپریلگه قدر یعنی دوما دعوت قیلنغانچی تصدیق قیلندروب قویلمش ایکانلر. اویله اولدقده بو نظاملر زاکونغه خلاف بولغان بولمیلر. نیندی اوستالق! حریت فرقه‌سی، بوندی نظاملرنك بیك کوب بولو احتمالی بار دیئوب بیك تشویشکه قالدی. حاضرده دومادە اوشبو مسئله‌نی قوزغاتوب حکومتدن اعلان قیلمیچه یاشروب طوتقان زاکونلرگز طاغی نی قدر بار؟ دیئوب صوراماقچی بولالر.

چونکه بو حال دومانی اوینچقنه صاناو بولا ایمش.

❧ حاضرده یاپونیه صوغشنده عیبلی کورنگان گینیراللرنك عیبلری تیکشرله‌در. شونیسی بیك عجیبدرکه «آتاك یاصاغان یاپون عسکرینی جیکوب قودق» دیگان خبرلرنك بر نیچه‌سی

یوقغه چقوب طورادر. مثلا پوتیلوف صوپکه‌سینه کیلگان یاپون عسکرینی تارمار ایتوب قودق دیگان خبر بالکلیه اصلسز ایمش حال بوکه بو الذی بهادرلق اوچون نیچه نیچه کشیلرگه زور درجه‌لی میدال واوردینلر بیرلوگه سبب اولمش ایدی.

صوغش وقتنده تیلیگرام اوقوب بزده یوقغه قووانغان ایکانمز. خیرلی بولسون.

کافکازده گروزنی اوکرو گندن (۳۰۰۰) قدر چیچین مسلمانلری آتلری ایله برابر آیینه اوتوز صوم حق ایله روسیه‌نک اچکی ولایتلرینه آتلی قازاق خدمتینی ایته‌رگه بولاناچقلر ایمش. لکن هر استانسیه‌ده کرستیانلر طرفندن قارشی کیلو بولو احتمالندن بیك قورقالر ایمش.

دنیا روس قازاقلری ایله طولمش ایدی. ایمدی شهرلرمز مسلمان قازاقلری ایله طغرلاناچق.

کافکازده آول مسلمانلرینك سیاستدن خبرلری یوقغه اوخشیدر.

یاپونیه‌گه قارشی‌ده بر نیچه مڭ آتلی قاباردی وچیرکاس مسلمانلری اختیارلری ایله کیتمشلر ایدی. لکن اول سفر بختلی بولمادی: هیچ برسی یورتلرینه سلامت قایتا آلمادیلر.

بو بهادرلرنك سفری نیچك بولور؟

حاضرگی وزیرلر لوازملرندن چقوب اورنلرینه تیز باشقه کشیلر تعیین قیلنو احتمالینی گازیته‌لر همان یازالر یا کم‌ا وزیرلر کملر بولاچقی هنوز قرارلانمامشدر.

پیتربورغدن لوندنغه خبر ایتولرینه قاراغانده دوما طاراتلوب طنچلانغانچی بوتون روسیه‌نی بیك قاتیلق ایله اداره قیلوده سرایده فرض قیلنا ایمش.

دوماده‌غی اهل کسب پارتیه‌سینك طرفداری روسیه‌ده بیك کوب بولورغه اوخشیدر. کادیتلرنکی کبی حاضرده آنلرنك‌ده سیاسی کلوبلری واردر. بو کلوبده دوماده بولماغان چلینلری‌ده جییلشوب اوز مسلکلری نچه سیاسی اشلرنی مذاکره قیلمقده‌درلر.

۱۹ نچی اییونده واقع بولغان مجلسلرنده حاضرگی وزیرلرنی توشرو خصوصنده تورلی کیکاشلر قیلدیلر. اگرده دوماده مینیسترلر قوولو ایله گنه لوازملرینی طاشلاماسه‌لر، آنلرنی اورنلرندن چقارو خصوصنده باشقه تورلی تدبیرلر قیلماقچی بولالر ایمش، جمله‌دن برسی خزینه‌نك آقچه‌سی یوقلغینی عالمگه اعلان قیلماقچی بولالر. گمانلرنچه اول تقدیرده حکومت بور چقه آقچه طابا آلمادیغندن وزیرلر ایرکسز اورنلرندن چغاچقلر ایمش.

دوماده معین کونلرنده و بیلگیلی وقتلرنده هرکون مجلسلر بولادر. اولده سویلنگان ویازلغان سوزلرگه باشقه‌لقلری آز اولدیغندن نقل وترجمه‌سینه احتیاج کورنمه‌دی. دومانك اجماع واتفاق ایله قرار بیردکی اش اولترو جزاسینی نسخ قیلودر.

ایسکی حکومت بو قرارغه نی قدر التفات قیلغانی شوندن معلومدرکه دومانك قرارینك ایرته‌گوسنده یعنی ۲۰ نچی اییونده اوك (لیباوا) شهرنده بر صالدات حکم بوینچه اولترلدی.

ینه ۲۷ نچی اییونده ۋارشاۋاده بر ایسرك خزینه قاباغندن قورالی حالده اچملك طالاغانی اوچون‌ده اولم جزاسینه حکم قیلندی.

(ناشاژیزن) گازیته‌سینك بو خبر بوینچه یازووینه قاراغانده ایسکی واق تورەلر خلق آراسنده باشباشتاقلق قیلورغه شول قدر ملکه‌له‌نمشلردرکه مملکتمزده کامل کونستیتوتسیه بالفعل اجرا قیلنا باشلاغانده‌ده اوز بلدکلری ایله اش قیلودن آنلرنك طوقتاو احتماللری یوقدر. چونکه آنلرنك کوبسی معلوماتلری بوینچه قیلدقولردر. اعتقادلری بوینچه خلقنی تورلیچه طالاوچیلردر.

مملکتنك نظاملر، مڭ تورلیگه اوزگارسه‌ده، آنلر اوزلری اویره‌نگان ملکه‌لرندن باشقه سیاستنی هیچ آڭلی آلماسلر.

حکومت واداره اوزگارگاچ‌ده، آنلرنك هر برسینی قووب چقارودن باشقه چاره بولماس.

ۋارشاۋاده پولیسیسکیلر بیك کوب اولترلدکلرندن کوبسی عریضه بیروب خدمتلرینی طاشلارغه قرار بیرمشلر. گرچه نظاما بواش ممنوعدر. شویله ایسه‌ده اولم خوفی نظام خوفینه غالب ایمش.

کوۋنا قالاسنده یهودیلرنك (بوندا) اسملی سیاسی جمعیتلری اسمندن طاراتلغان کاغدلرنك کوبسی اوچنچی چاستنك‌غی بر پیسر ایله آنك معاونی طرفندن ترتیب ونشر قیلندیغی ظاهر بولمشدر.

قزان خبرلرندن.

۲۷ نچی اییونده قزان جوارنده عبد الله حضرت آپانای داچه‌سنده اتفاق مسلمین جمعیتنك قزان شهرنده‌گی اعضالرینك خصوصی مجلسلری واقع اولدی.

مجلسده اتفاقنك نظامنامه‌سی بر آز کوزدن کیچرلوب جریده‌لرده هر ماده‌سی محاکمه وانتقاد قیلنورغه آۋغوست اورتاسنده نیژنیده بولاچق عمومی مجلسکه قدر مذکور نظامنامه‌نك تغییر واصلاحی خصوصنده اربابی طرفندن داکلادلر حاضرلەنورگه قرار بیرلدی.

آخرده قزان مدرسه‌لرینك اصلاحی خصوصنده‌ده سوزلر آچلوب مدرس ومحله‌لری قبول ایتکان مدرسه‌لرنی برله‌شدرو معقول کورلدی.

تورلی بابدن.

(سوگولوگیه‌دن)

هر قومده آچو کیلگان کشیلرلی سب وشتم قیلو اوچون یعنی سوگو اوچون بیك کوب تورلی سوزلر استعمال قیلنادر. نیمسلرنك سوگو اوچون استعمال قیلنا طورغان سوزلری شول قدر کوب ایمش که هر برینك مضمون وموارد استعماللری ایله یازلمش بر کتاب الوغ ایکی جلددن عبارت ایمش. روسلرنك سوگنه طورغان سوزلری یوزگه طولمیدر.

روسیه‌ده ترکی اهل اسلامنك سوگنه طورغان سوزلری برشهرده تیری چاتنده (ك. چاتنده) گازیته مخبرلر بیلك برسی طرفندن هر کون طـکلاب طورلمقده ایمش. حاضرگه قدر بر ایکی یوز تورلی الفاظ قبیحه جمع اولنمش دیلر. لکن بز نیمس محررلری کبی عوام الفاظنی یازمق نیتنده توگلمز. شویله ایسه‌ده علما واهل معارف اسمنده خواصدن صانالا طورغان کشیلرنك سب سوزلرندن بر نیچه‌سینی یازمی حالمز یوقدر.

قرق سنه مقدم فکر سلیم اربابی (شیعه یا معتزله) دییوب سب قیلنمقده ایدی. یکرمی سنه مقدم اصول جدیده‌ار بابینی عموما (کافر) دییوب سوکدیلر. بوده یتمه‌دی کافردن‌ده یمانراق بر لفظ کیره‌ك اولدی. ازله‌ندی، طابلدی اون یل مقدم (میسیونیر) دییوب سوگه باشلادیلر. بوده دردنی باصمادی بیش سنه‌دن بیرلی (دهری وملحد) دییوب سب قیلو موداغه کیتدی. بوسوزلر اصلاحات وترقیات منکرلرینك آقتق سوزلریدر. ایمدی بوندن صوگره جدیدیلرنی سب قیلمق اوچون سوزده ازله‌میه‌چکلر. هم انکارلرنده‌ده اصرار قیلمایاچقلر. لکن مستقبلده سوسیالیزم ومعیشت اجتماعیه قاعده‌لری وهر تورلی حریتلر رواج طابقانچی بر نیچه الفاظ سبیه جدیده همان استعمالده دوام ایده‌چکدر. آنلرده «سوسیال، دیموکرات- اشپیون وبورژوا» کلمه‌لرندن عبارت اوله‌چقدر. سوسیالیزم رواج طابدقدن صوگره (یالقاو، صوری قورت) لفظلرندن باشقه هیچ بر سوز سوگو اوچون استعمال قیلنمایاچقدر.

Лито-Типографія И. Н. Харитонова. Казань, Пассажъ. Редакторъ-издатель Ахмед-Гадій Низамовичъ Максудовъ.